

DOI: 10.20535/2522-1078.2024.1(15).307674

УДК 655.4

Надходження до редакції: 29.04.2024

Прийняття до друку: 28.05.2024

Кір'як В. С.

аспірантка кафедри видавничої справи та редагування Навчально-наукового видавничо-поліграфічного інституту, КПІ ім. Ігоря Сікорського, м. Київ, Україна, valeriagerbeer@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2717-4321

Kiriak V.

postgraduate student of the Department of Publishing and Editing, Educational and Scientific Publishing and Printing Institute, of Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine, valeriagerbeer@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2717-4321

ВПЛИВ ДІЯЛЬНОСТІ ВИДАВНИЦТВ НА ІНФОРМАЦІЙНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ**THE INFLUENCE OF PUBLISHING ACTIVITIES ON THE INFORMATION SECURITY OF THE STATE**

В умовах постійного розвитку інформаційних технологій інформація стала не лише інструментом для комунікації, а й зброєю для здійснення інформаційно-психологічних операцій. У статті наведено дефініцію поняття інформація. Визначено, що книги є важливими носіями інформації як у друкованому, так і електронному форматах. Виокремлено три основні види руху інформації в системі комунікацій, серед яких: інформація в русі, інформація в процесі, інформація у сховищі. Визначено, що на кожному з етапів руху інформації вона може видозмінюватись, зокрема, з метою порушення інформаційної безпеки держави.

Вказано, що поняття інформаційної безпеки досліджують у двох аспектах: як самостійний елемент національної безпеки; як складова інших елементів безпеки держави.

Зазначено, що актуальними на сьогодні є саме суспільні інформаційні загрози, повідомлення яких спрямовані на просування в медіа недостовірної й маніпулятивної інформації. Ця інформація негативно впливає на думку громадськості щодо нагальних питань у державі.

Визначено роль сучасних видавництв у протидії інформаційним атакам з боку країни-агресора. Вказано, що в умовах постійних інформаційних загроз книги є не лише продуктом підприємництва, а й носієм національних ідей, цінностей і традицій.

Окреслено заходи, які потребують впровадження задля зміцнення інформаційної безпеки України, серед основних: збільшення бюджетного фінансування ЗМК

та інформаційних агентств; удосконалення законодавства у сфері інформаційної діяльності; проведення рекламних кампаній для підвищення іміджу українських інформаційних агентств. Зазначено, що ці заходи потребують доповнення, адже в умовах боротьби за національну ідентичність видавництва теж потребують державної підтримки й просування як в межах країни, так і за кордоном.

Визначено важливість міжнародної співпраці видавництв задля поширення достовірної інформації про події в Україні через продаж прав на переклади книг українських авторів, зокрема й на історичну та військову тематику. Розглянуто додаткові способи підвищення інформаційної безпеки за допомогою активної участі українських видавництв у соціально-комунікаційних процесах держави.

Ключові слова: інформація, інформаційна безпека, держава, видавництва, книги.

In the conditions of constant development of information technologies, information has become not only a tool for communication, but also a weapon for carrying out informational and psychological operations. The article provides a definition of the concept of information. It was determined that books are important carriers of information in both printed and electronic formats. Are distinguished three main types of information movement in the communications system, including: information in motion, information in process, information in storage. It was determined that at each of the stages of information movement, it can be modified, in particular, with the aim of violating the information security of the state.

It is indicated that the concept of information security is investigated in two aspects: as an independent element of national security; as a component of other elements of state security.

It is noted that public information threats are relevant today, the messages of which are aimed at promoting unreliable and manipulative information in the media. This information has a negative impact on public opinion regarding urgent issues in the state.

Is determined the role of modern publishing houses in countering information attacks by the aggressor country. It is indicated that in the conditions of constant information threats, books are not only a product of entrepreneurship, but also a carrier of national ideas, values and traditions.

Are outlined the measures that need to be implemented in order to strengthen information security of Ukraine, among the main ones: an increase in budget funding of ZMK and information agencies; improvement of legislation in the field of information activities; conducting advertising campaigns to improve the image of Ukrainian news agencies. It was noted that these measures need to be supplemented, because in the conditions of the

struggle for national identity, publishing houses also need state support and promotion both within the country and abroad.

Was determined the importance of international cooperation of publishing houses for the dissemination of reliable information about events in Ukraine through the sale of rights to translations of books by Ukrainian authors, in particular on historical and military topics.

Are considered additional methods of increasing information security through the active participation of Ukrainian publishing houses in the social and communication processes of the state.

Keywords: information, information security, state, publishing houses, books.

Постановка проблеми. На сьогодні інформація є важливим ресурсом, який впливає на настрої в суспільстві й забезпечує комунікацію на всіх рівнях держави. Пошук, швидкість опрацювання й оприлюднення, рівень збереження та захисту інформації визначають стабільність діяльності в межах країни, зокрема в умовах воєнного стану. Так, в умовах повномасштабного вторгнення інформаційна безпека держави є важливим інструментом протидії російській пропаганді в медіа. Сучасні інформаційні технології дозволяють забезпечувати швидкий доступ до інформації та високий рівень комунікації, проте водночас дають простір для просування спотвореної інформації, яка загрожує не лише свідомості кожного індивіда окремо, а й національній безпеці загалом. Важливим інструментом поширення інформації сьогодні є видавництва, які через свою продукцію визначають актуальні тенденції та формують інформаційний простір навколо потенційних споживачів. Саме тому дослідження впливу діяльності видавництв на інформаційну безпеку в країні є важливим в умовах постійних інформаційно-психологічних операцій з боку РФ.

Аналіз попередніх досліджень. Питання інформаційної безпеки держави активно досліджують сучасні українські й закордонні науковці, а також фахівці в галузі національної безпеки та стратегічних комунікацій. Так, Є. Мануйлов і Ю. Каліновський досліджували питання інформаційної безпеки української держави в аксіологічному вимірі, а також основні аспекти сучасних інформаційно-комунікаційних відносин. Головні складові, джерела інформаційних загроз і способи вирішення питань інформаційної безпеки в державі вивчав О. Степко. Вагомий внесок у дослідження цього питання зробили В. Шемчук і З. Гбур, котрі аналізували законодавчу базу та проблеми інформаційної безпеки під час війни та визначили, що інформаційна оборона визначає захист

віртуальної сфери держави, готовність до нападів, а також підвищення обороноздатності й ефективності Збройних Сил України та суспільства.

Мета дослідження — визначити роль сучасних видавництв у забезпеченні інформаційної безпеки держави.

Методологія наукового дослідження. Для досягнення поставленої мети було використано такі методи: спостереження й узагальнення для опрацювання теоретичних напрацювань про поняття інформаційної безпеки та ключових елементів її забезпечення в межах держави; класифікація для; аналіз для;

Результати дослідження. Забезпечення інформаційної безпеки є пріоритетним завданням держави, зокрема, в умовах постійних інформаційних атак з боку країни-агресора й посягання на територіальну цілісність. Під час повномасштабного вторгнення інформаційна безпека є основним ресурсом у боротьбі за національну ідентичність і незалежність.

За визначенням, наведеним у Законі України «Про захист економічної конкуренції», інформація — це відомості в будь-якій формі й вигляді, збережені на будь-яких носіях (зокрема, листування, книги, помітки, ілюстрації, карти, діаграми, кіно-, відео-, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем тощо) [9].

Виокремлюють три основні види руху інформації в системі комунікацій: *information in transit* (інформація в русі); *information in process* (інформація в процесі); *information in storage* (інформація у сховищі) [14]. Інформація в русі визначає передання даних від одного джерела до іншого за допомогою різних форматів. Інформація в процесі характеризує те, як ця інформація обробляється (чи змінюється її форма, зміст, з якою метою відбувається видозміна початкових даних). Зберігання інформації здійснюється за допомогою сховищ задля її подальшого використання, оновлення й захисту. Відповідно до цієї класифікації можна провести аналогію з діяльністю видавництв, основним ресурсом яких є саме інформація. Так, на першому етапі видавництва шукають інформацію, відбираючи авторські рукописи відповідно до тенденцій на книжковому ринку й запитів читачів. На другому — інформація обробляється командою: редагує, перекладає, оформлює, верстає, закладаючи в отримані дані відповідні цінності та ідеї. На останньому етапі інформація розповсюджується серед читачів і зберігається в різних форматах. На кожному з етапів руху й обробки видавництва мають відслідковувати, яке значення для суспільства матиме інформація, які вони просують на широкий загал.

Інформаційну безпеку досліджують у двох аспектах: як самостійний елемент національної безпеки; як складова будь-яких інших елементів безпеки держави [10, с. 90–91]. На сьогодні поняття інформаційної безпеки варто розглядати в сукупності зазначених аспектів, адже вплив інформації на суспільство й державу лише зростає, а кількість інструментів протидії можливим загрозам є недостатньою як на мікро-, так і макрорівні країни.

Одним з актуальних типів інформаційних загроз є суспільні. Вони негативно впливають на систему формування громадської думки та систему медіа загалом [11, с. 45–47]. На формування громадської думки може впливати інформація, яку поширюють як новинні медіа (через журналістські матеріали), так і видавництва (через книги). Тематика видань, і, відповідно, інформація, яку вони містять, формується через тенденції на книжковому ринку та читацькі потреби.

Науковець О. Литвиненко зазначає, що для захисту інформаційного простору держави необхідно впроваджувати такі заходи: збільшувати бюджетне фінансування ЗМК та інформаційних агентств; удосконалювати законодавство у сфері інформаційної діяльності; проводити рекламні кампанії для підвищення іміджу українських інформаційних агентств [6, с. 203–205]. Цей перелік варто розширити, додавши до нього не лише інформаційні агентства, а й видавництва, які на сьогодні теж перебувають у кризовому становищі. Державна підтримка видавництв збільшилася після початку повномасштабного вторгнення та пошкодження країною-агресором значної кількості поліграфічних підприємств, книгарень, бібліотек тощо. Наприклад, у червні 2022 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання розвитку українського книговидання і книгорозповсюдження», що стало важливим кроком для підтримки національного книговидання й захисту інформаційного простору України від російської літератури [8].

Ще однією проблемою у забезпеченні інформаційної безпеки держави, на думку У. Ільницької, є брак у світовому медіапросторі українського інформаційного продукту, який поширював би актуальну й достовірну інформацію про події в Україні [4, с. 29].

Дієвим інструментом для вирішення цього питання може бути налагодження міжнародної співпраці українських видавництв. Із початком повномасштабного вторгнення кількість публікацій про російсько-українську війну зросла не лише в межах нашої держави, а й за

кордоном, що спричинило попит на українську культуру та літературу. Як зазначає керівник відділу прав Видавництва Старого Лева І. Федченко: «Зараз ми отримуємо не лише листи про бажання видати переклади українських книжок іноземними мовами, а й бажання міжнародних агентів мати у своєму каталозі по кілька книг українських авторів». Станом на травень 2022 року ключовими темами українських видань, якими цікавились іноземні видавці, були: війна, історія та Чорнобиль [3]. Такий ажіотаж на національні видання можна використати на користь нашої держави. Запит на історії українських авторів і їхні видання — це можливість просувати на міжнародному медіа ринку таку інформацію, яка підвищуватиме рівень обізнаності про ситуацію в країні громадян інших країн, а також українців, котрі через війну перебувають за кордоном.

Загалом, забезпечувати підтримку інформаційної безпеки видавництва можуть за допомогою: чітко визначених цінностей, які спрямовані на формування національної свідомості суспільства; налагодженої комунікації зі споживачами за допомогою сайта видавництва й соціальних мереж; висвітлення актуальних проблем і викликів як у межах книжкової галузі, так і держави загалом; вибору тематики видань, зважаючи не лише на світові книготорговельні тенденції, а й на потреби українських споживачів; просування українських авторів і їхніх здобутків на міжнародному ринку; підтримання професійного розвитку фахівців, котрі підвищуватимуть рівень української видавничої галузі, зокрема, за допомогою участі в культурних і освітніх заходах; співпраці з державними органами, лідерами думок, іншими медіа.

Висновки. В умовах стрімкого розвитку інформаційно-технологічного суспільства й російсько-української війни інформація стала інструментом впливу на свідомість суспільства й зброєю для порушення інформаційної безпеки нашої держави. Попри кризу в країні українські підприємства продовжують працювати задля підтримки економіки, і видавничий сектор не є винятком. Видавництва продовжують працювати в умовах постійної нестабільності, просуваючи українські книги як в Україні, так і за кордоном. Основним інструментом видавництва є та інформація, яку вони поширюють через визначені канали комунікації та закладають у свої видання ще до моменту публікації. Через постійні інформаційні загрози книги стали не лише продуктом споживання, а й елементом протидії та поширення національних ідей і традицій.

Для забезпечення інформаційної безпеки видавництва потребують підтримки з боку держави й іноземних інвесторів, адже відмова від продукції країни-агресора стала поштовхом для промоції української видавничої галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко Р., Михальчук В. Інформаційна безпека держави. Інвестиції: практика та досвід. Державне управління. 2021. № 5. С. 95–101.
2. Гбур З. Основи інформаційної безпеки держави в умовах війни. Publishing House “Baltija Publishing”. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/237/6325/13361-1> (дата звернення: 10.04.2024).
3. Загоруй А., Хмельовська О. Воєнна акселерація: як українські видавці зміцнюють свій імідж і бізнес за кордоном. 2022. URL: <https://chytomo.com/voienna-akseleratsiia-iak-ukrainski-vydavtsi-zmitsniuiut-svij-imidzh-i-biznes-za-kordonom/> (дата звернення: 10.04.2024).
4. Льницька У. Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам. Політичні науки. 2016. Вип. 2. № 1. С. 27–32.
5. Левчук О., Загоруй А. Міжнародна діяльність українських видавців під час повномасштабного вторгнення: основні напрями роботи. Обрії друкарства. 2022. № 2 (12). С. 71–82.
6. Литвиненко О. Проблема інформаційної безпеки в контексті сучасного українознавства. Українознавчий альманах. 2011. Вип. 5. С. 202–205.
7. Панченко В. Управління інформаційною безпекою держави та підприємств: правові та організаційні аспекти. Актуальні проблеми правознавства. 2020. № 1 (21). С. 103–109.
8. Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання розвитку українського книговидання і книгорозповсюдження: Закон України від 19.06.2022 р. № 2313-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2313-20#Text> (дата звернення: 10.04.2024).
9. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 01.01.2024 р. № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> (дата звернення: 10.04.2024).
10. Степко О. Аналіз головних складових інформаційної безпеки держави. Наукові журнали Національного Авіаційного Університету. Політологія. 2013. Т. 1. № 3. С. 90–99.

11. Турчак А. Основні складові інформаційної безпеки держави. Аспекти публічного управління. 2019. Т. 7. № 5. С. 44–56.
12. Укрінформ. Які книги купували українці в 2022 році. 2023. URL: <http://surl.li/sgbsd> (дата звернення: 10.04.2024).
13. Шемчук В. Інформаційна безпека та інформаційна оборона в контексті розвитку вітчизняної доктрини й законодавчої основи. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2019. Т. 30 (69). № 4. 31–37.
14. Cankaya E. Security and Privacy in Three States of Information. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/340106340_Security_and_Privacy_in_Three_States_of_Information (дата звернення: 10.04.2024).
15. Zozulia, I., Zozulia, O., Yukhno, O., Panova, I., Krykun, V. (2022). Ensuring Information Security as a Function of the Modern State: the Experience of Ukraine. *International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 22. No. 5. Pp. 747–756.

REFERENCES

1. Bondarenko, R., Mykhalchuk, V. (2021). *Informatsiina bezpeka derzhavy [State information security]*. Investytsii: praktyka ta dosvid. Derzhavne upravlinnia, 5, 95–101.
2. Hbur, Z. *Osnovy informatsiinoi bezpeky derzhavy v umovakh viiny [Basics of information security of the state in conditions of war]*. Publishing House “Baltija Publishing”. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/237/6325/13361-1> (10.04.2024).
3. Zahorui, A., Khmelovska, O. (2022). *Voienna akseleratsiia: yak ukrainski vydavtsi zmitsniuiut svii imidzh i biznes za kordonom [Military acceleration: how Ukrainian publishers strengthen their image and business abroad]*. URL: <https://chytomo.com/voienno-akseleratsiia-iak-ukrainski-vidavtsi-zmitsniuiut-svij-imidzh-i-biznes-za-kordonom/> (10.04.2024).
4. Pnytska, U. (2016). *Informatsiina bezpeka Ukrainy: suchasni vyklyky, zahrozy ta mekhanizmy protydii nehatyvnyim informatsiino-psykholohichnym vplyvam [Information security of Ukraine: modern challenges, threats and countermeasures against negative information and psychological influences]*. *Politychni nauky*, 2, 1, 27–32.
5. Levchuk, O., Zahorui, A. (2022). *Mizhnarodna diialnist ukrainskykh vydavtsiv pid chas povnomasshtabnoho vtorhnennia: osnovni napriamy*

- roboty [International activities of Ukrainian publishers during the full-scale invasion: main areas of work]. *Obrii drukarstva*, 2 (12), 71–82.
6. Lytvynenko, O. (2011). Problema informatsiinoi bezpeky v konteksti suchasnoho ukrainoznavstva [The problem of information security in the context of modern Ukrainian studies]. *Ukrainoznavchyi almanakh*, 5, 202–205.
 7. Panchenko, V. (2020). Upravlinnia informatsiinoiu bezpekoiu derzhavy ta pidpriemstv: pravovi ta orhanizatsiini aspekty [Information security management of the state and enterprises: legal and organizational aspects]. *Aktualni problemy pravoznavstva*, 1 (21), 103–109.
 8. On making changes to some laws of Ukraine on stimulating the development of Ukrainian book publishing and book distribution: Law of Ukraine dated 06/19/2022 No. 2313-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2313-20#Text> (10.04.2024).
 9. On Protection of Economic Competition: Law of Ukraine dated 01/01/2024 No. 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14?lang=en#Text> (10.04.2024).
 10. Stepko, O. (2013). Analiz holovnykh skladovykh informatsiinoi bezpeky derzhavy [Analysis of the main components of information security of the state]. *Naukovi zhurnaly Natsionalnoho Aviatsiinoho Universytetu. Politolohiia*, 3, 90–99.
 11. Turchak, A. (2019). Osnovni skladovi informatsiinoi bezpeky derzhavy [The main components of information security of the state]. *Aspekty publicznego upravlinnia*, 7, 5, 44–56.
 12. Ukrinform. (2023). Yaki knyhy kupuvaly ukraintsi v 2022 rotsi [What books did Ukrainians buy in 2022]. URL: <http://surl.li/sghsd> (10.04.2024).
 13. Shemchuk, V. (2019). Informatsiina bezpeka ta informatsiina oborona v konteksti rozvytku vitchyznianoï doktryny y zakonodavchoi osnovy [Information security and information defense in the context of the development of the domestic doctrine and legislative framework]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: yurydychni nauky*, 30 (69), 4, 31–37.
 14. Cankaya, E. (2020). Security and Privacy in Three States of Information. URL: https://www.researchgate.net/publication/340106340_Security_and_Privacy_in_Three_States_of_Information (10.04.2024).
 15. Zozulia, I., Zozulia, O., Yukhno, O., Panova, I., Krykun, V. (2022). Ensuring Information Security as a Function of the Modern State: the Experience of Ukraine. *International Journal of Computer Science and Network Security*, 22, 5, 747–756.